MEIERIJSTAD

DUURZAAMHEIDSVISIE MEIERIJSTAD

Samen werken aan een duurzaam Meierijstad in 2050

Colofon:
Deze duurzaamheidsvisie is in opdracht van de gemeente Meierijstad
opgesteld door HetEnergieBureau, te Eindhoven

September 2018

Inhoudsopgave

VOORWOORD 4

1. EEN DUURZAME GEMEENTE IS 6
   1.1. Waarom duurzaamheid belangrijk is! 6
   1.2. Keuzes en prioriteiten in duurzaamheid 7
   1.3. Welke uitgangspunten hanteren wij? 9

2. ENERGIEK EN VERANTWOORD 14
   2.1. Waar staan we nu? 15
   2.2. Wat willen we bereiken? 18
   2.3. Hoe doen we dat? 18
   2.4. Hoe meten we? 21

3. CIRCULAIR EN SCHOON 22
   3.1. Waar staan we nu? 23
   3.2. Wat willen we bereiken? 24
   3.3. Hoe doen we dat? 25
   3.4. Hoe meten we? 27

4. KLIMAATBESTENDIG EN BIODIVERS 28
   4.1. Waar staan we nu? 29
   4.2. Wat willen we bereiken? 30
   4.3. Hoe doen we dat? 30
   4.4. Hoe meten we? 32

5. THEMA'S EN AMBITIES OP 'N RIJ 33
   Tot slot 34

Bijlage 1: Totstandkoming van deze visie 36

Bijlage 2: Landelijk beleid 38

Bijlage 3: Lijst van verklaring begrippen 41

Voorwoord

In het collegewerkprogramma 2017-2022 ‘Mijlpalen van Meierijstad’, is duurzaamheid een van de leidende thema’s voor alle beleidsterreinen. Zowel lokaal, regionaal, nationaal als mondiaal wordt de druk tot verduurzaming gevoeld. De merkbare klimaatverandering, de beweging naar ‘gasloos’ en de snelle afname van de biodiversiteit zijn voorbeelden hiervan.
Met deze duurzaamheidsvisie wil ik iedereen inspireren om met ons aan de slag te gaan voor een duurzaam Meierijstad. Dat doen we om nu en in de toekomst prettig te kunnen blijven wonen, leven en werken. We staan immers voor grote uitdagingen. Onze grond- en fossiele brandstoffen raken op en we hebben steeds vaker te maken met extreme weersomstandigheden. De tijd is rijp om de eerste duurzame stappen die we al hebben gezet, te versterken en te vergroten en daar concrete doelen aan te verbinden.

Als gemeente spelen we daarbij een actieve rol, ook al hebben we niet overal direct invloed op. We geven zelf het goede voorbeeld. Dat voelen we als onze plicht en zo willen we anderen graag inspireren ons te volgen. Onze samenleving en bedrijfsleven is innovatief en krachtig en samen kunnen we veel bereiken. Voor het versterken van onze lokale economie én voor een prettige en toekomstbestendige leefomgeving. Een leefomgeving die groen en schoon is, met voldoende energie en grondstoffen voor nu en later zonder af te wentelen op elders.

We maken samen nog meer werk van slimme oplossingen voor de uitdagingen van morgen. Want daar is Meierijstad goed in. De totstandkoming van deze visie is daar ook een goed voorbeeld van. Deze is door en voor inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven, medewerkers en bestuurders van de gemeente vorm gegeven. Met een positief kritische houding hebben we gekeken naar wat beter kan en met kennis en ideeën hebben we elkaar geïnspireerd. Daar ben ik trots op. Ik heb dan ook alle vertrouwen in een zeer succesvolle uitvoering van deze visie.

Samen zetten we de schouders eronder en maken we Meierijstad duurzaam!

Harry van Rooijen
Portefeuillehouder duurzaamheid

1 EEN DUURZAME GEMEENTE IS...

Duurzaamheid is een containerbegrip. Wij gebruiken in deze visie de duurzaamheidsdefinitie zoals die in het VN-rapport *'Our Common Future'* (Brundtland, 1987) is opgenomen:

"Duurzame ontwikkeling is ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen."

In ons collegewerkprogramma 'Mijlpalen voor Meierijstad' hanteren we een vergelijkbare definitie. Duurzaamheid is: bij alles wat we doen, rekening houden met de effecten op 'elders' en 'later' (p. 10). Deze definitie geeft aan dat een duurzame gemeente een gemeente is die zich ontwikkelt in balans met zijn omgeving. Met in balans bedoelen we dat ieder mens, dier en plant een plekje verdient in onze samenleving en dat we hier rekening mee houden bij al onze besluiten en acties.

1.1. Waarom duurzaamheid belangrijk is!

Meierijstad kiest voor een duidelijke weg naar een duurzame gemeente, uitgestippeld in deze visie. Wij doen dat om een aantal redenen.

Een duurzame gemeente is beter voorbereid op de toekomst

Onze grondstoffen worden in een sneltreintempo schaarser door de sterk groeiende wereldbevolking en bijbehorende economie. De voorraden van een aantal metalen zullen al binnen enkele tientallen jaren op zijn. Ook het gebruik van fossiele energie is lang niet meer zo vanzelfsprekend als voorheen. De levering van aardgas uit Groningen wordt ingeperkt en het gebruik van aardgas voor (ruimte)verwarming zal op termijn overal in Nederland gaan verdwijnen. Daarnaast neemt al jaren de biodiversiteit sterk af met mogelijk grote negatieve gevolgen voor onder andere onze voedselproductie. Een gemeente die materialen en grondstoffen opnieuw gebruikt en inzet op schone, hernieuwbare energie en biodiversiteit, denkt vooruit en is dus beter voorbereid op de toekomst.

Een duurzame gemeente is prettiger en gezonder om in te leven

Diverse onderzoeken wijzen uit dat een groene, biodiverse omgeving bijdraagt aan de gezondheid van mensen en het stressniveau verlaagt. Ook voorkomt het wateroverlast en hittestress en we zijn ervan afhankelijk voor onze voedselvoorziening. Hergebruik van grondstoffen en schone energie en mobiliteit zorgen voor een gezondere leefomgeving door minder uitstoot van CO_2 en luchtvervuilende stoffen. En wat te denken van minder zwerfafval? Een zwerfafvalvrije omgeving leeft prettiger en draagt bij aan het verminderen van watervervuiling. Een lokale gemeenschap met duurzaam handelen in het DNA, biedt een hogere kwaliteit van leven.

Een duurzame gemeente is economisch sterker

Meerdere onderzoeken wijzen uit dat duurzaam ondernemen leidt tot betere (financiële) prestaties, op korte én lange termijn. Duurzame bedrijven hebben niet alleen lagere energie- en afvalkosten en gebruiken minder dure grondstoffen maar bereiken ook meer klanten. Consumenten vragen immers steeds vaker om een duurzame, transparante bedrijfsvoering waarbij duidelijk is waar producten vandaan komen, hoe ze worden gemaakt en wat hun impact is op het milieu en de samenleving. Verder wijzen onderzoeken
uit dat een groene (duurzame) omgeving een belangrijke economische waarde heeft. Huizenprijzen in groene wijken, langs water of groengebieden zijn verhoudingsgewijs hoger en groen verhoogt de toeristische waarde.

Een duurzame gemeente draagt bij aan kansen voor iedereen

Door duurzaam te handelen lever je een bijdrage aan een schoner milieu en een betere samenleving. Zo wordt bijvoorbeeld de energierekening betaalbaarder voor iedereen wanneer we energiezuiniger wonen en werken en levert lokaal hergebruik van materialen kansen op voor de lokale economie, ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Door hier structureel op in te zetten, dragen we bij aan een betere toekomst voor de generaties die nog volgen.

1.2. Keuzes en prioriteiten in duurzaamheid

Wij vinden het als gemeente belangrijk om duurzaamheid concreter en tastbaarder te maken. Zo krijgt iedereen een goed idee bij wat we precies willen bereiken. Daarvoor maken we keuzes in wat wij in deze visie onder duurzaamheid verstaan. Zo werken we met focus en dus gericht aan een aantal duurzaamheidsthema's. We doen immers liever een paar dingen goed, dan veel half. Die focus hebben we aangebracht aan de hand van de zeventien Sustainable Development Goals ofwel Global Goals van de Verenigde Naties.

De Global Goals zijn in 2015 door de Verenigde Naties vastgesteld in een nieuwe mondiale agenda. Het doel van deze agenda is een duurzamere, leefbaardere wereld in 2030. Nederland en een groot aantal gemeenten heeft zich aan deze Global Goals gecommitteerd. Vrijwel alle Global Goals raken direct of indirect het beleid van de gemeente Meierijstad. Global Goal een en twee (geen armoede en honger) zijn opgenomen in het armoedebestrijdingsplan en Global Goal acht (eerlijk werk en economische groei) in ons te ontwikkelen uitvoeringsplan Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en het toerisme- en recreatiebeleid. In deze duurzaamheidsvisie richten we ons op zes Global Goals.

Deze zes Global Goals hebben we vertaald naar concrete doelen en acties waar we de komende tijd in Meierijstad aan werken. In gesprek met inwoners, bedrijven, organisaties, instellingen en gemeenteraad en aan de hand van het Rekenkamercommissieonderzoek 'Duurzaamheid en participatie' hebben we daarbinnen prioriteiten aangebracht. Zie hiervoor ook bijlage 1. Zo werken we met z'n allen gericht aan de belangrijkste opgaven om van Meierijstad een gemeente te maken die bewust omgaat met haar leefomgeving.
Onze prioriteiten zijn:

- Energiebesparing in gebouwde omgeving, toename opwekking van duurzame energie (gemeenteraad en partners).
- Verduurzamen van de bedrijvigheid (maatschappelijk verantwoord ondernemen).
- Tegengaan van verspilling en restafval.
- Vergroten leefbaarheid, met name het voorkomen van zwerfafval en afvaldump, maar ook meer biodiversiteit en groen en het goed voorbereid zijn op klimaatveranderingen.
- Vergroten bewustwording, een belangrijk uitgangspunt in deze visie.

Deze prioriteiten hebben we samengevoegd tot drie duurzaamheidsthema's:

1. Energiek en verantwoord,
2. Circulair en schoon en
3. Klimaatbestendig en biodivers.

Partnerschap is daarbij de basis en het leidend principe hetgeen verderop wordt uitgelegd.

Figuur 1: Onze 3 duurzaamheidsthema's, gekozen Global Goals en partnerschap

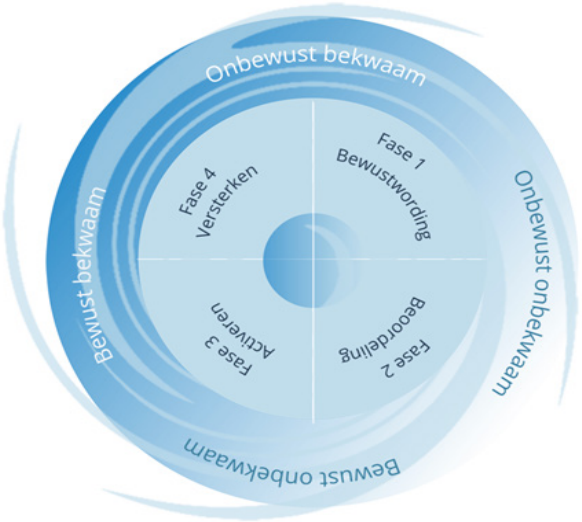
1.3. Welke uitgangspunten hanteren wij?

Deze visie heeft een aantal uitgangspunten die wij – als gemeente- onmisbaar vinden voor een goede en succesvolle uitvoering. We hanteren ze dan ook consequent wanneer we aan de uitvoering van deze visie werken en vervolgstappen maken.

Uitgangspunt 1: we kiezen voor CO_2 neutraal

CO_2-neutraal, energieneutraal of klimaatneutraal zijn termen die regelmatig voorbij komen als het gaat om duurzaamheid. Deze termen worden vaak door elkaar gebruikt. Ze zijn echter wezenlijk verschillend:

- Energieneutraal staat voor het niet meer energie verbruiken, dan dat op duurzame wijze wordt opgewekt. Compensatie (bijvoorbeeld door bosaanplant) is hierbij geen optie.
- Met klimaatneutraal wordt vaak bedoeld dat er geen gassen worden uitgestoten die bijdragen aan klimaatverandering.
- De term CO_2-neutraal is de situatie waarbij de CO_2-emissies (al dan niet

Figuur 2: Naar bewust bekwaam gedrag

na compensatie) ten hoogste nul zijn. Overige broeikasgassen, zoals methaan zijn hierin niet meegenomen. Als er alleen wordt gewerkt aan CO_2-reductie, dan is CO_2-neutraal een betere term dan klimaatneutraal.

Als Meierijstad kiezen we voor CO_2 neutraal. Dit is de meest omvattende en breed toepasbare term en sluit aan bij wereldwijde en landelijke doelstellingen. Het akkoord van Parijs en het Kabinetsbeleid gaan namelijk over CO_2 reductie en steeds meer beleidsmaatregelen worden gericht op de CO_2 winst.

Uitgangspunt 2: we brengen duurzaamheid dichtbij en overal

Door te focussen maken we duurzaamheid concreter maar daarmee zijn we er nog niet. Duurzaamheid moet tastbaar, zichtbaar en overal zijn, voor iedereen. Alleen op die manier gaat het de nieuwe norm worden en houden we vanzelfsprekend bij iedere keuze rekening met de impact ervan op mens, dier en milieu (= bewust bekwaam gedrag). *Verhoging van de bewustwording rond duurzaamheid is dan ook cruciaal bij de uitvoering van deze visie*. Wij als gemeente vervullen hierin een belangrijke rol.

Bij alle projecten is bewustwording een vast onderdeel. Dat doen we door kennis beschikbaar te stellen en over te dragen (via netwerken, onderwijs en kennisbijeenkomsten) maar ook door concrete voorbeelden, ofwel handelingsperspectief te geven. Deze voorbeelden zijn zichtbaar voor en door de gehele gemeente. Denk bijvoorbeeld aan nieuwe innovatieve producten uit lokaal ingezameld afval, hoogwaardige toepassing van tweede keuze groenten en fruit, zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen, emissieloos vervoer, enzovoorts.
Op die manier maken we duurzaamheid overal om ons heen voelbaar en tastbaar.

Uitgangspunt 3: de gemeente geeft het goede voorbeeld

Practice what you preach! is onze lijfspreuk. Wij kunnen anderen beter motiveren tot duurzaam handelen als we zelf het goede voorbeeld geven. Daarom maken we extra werk van onze eigen ecologische voetafdruk. We prijzen ons gelukkig dat binnen onze samenleving een aantal koplopers verder is die daarbij ook nadrukkelijk het goede voorbeeld geven. We leggen daarbij de nadruk op geen verspilling en restafval, duurzaam inkopen en energie.

Om dit voor elkaar te krijgen borgen we duurzaamheid in onze gemeentelijke organisatie. Waarna goed voorbeeld doet volgen en duurzaamheid bij alle bedrijven en organisaties een structureel onderdeel is van de handelingswijze. Hoe wij duurzaamheid borgen in onze gemeentelijke organisatie, staat beschreven in elk inhoudelijk hoofdstuk.

Uitgangspunt 4: we werken in contact met elkaar

Een duurzame gemeente bereik je niet alleen als gemeentelijke organisatie. We hebben elkaar en elkaars kennis, kunde, creativiteit en gedrevenheid nodig. Alleen ga je (soms) sneller maar samen kom je verder. Wij vinden het als gemeente belangrijk om verder te komen, met elkaar. Hierom zullen we intensief samenwerken met verenigingen, kennisinstellingen, het bedrijfsleven, regiogemeenten (As50), AgriFoodCapital, Groene Woud en omgevingsdienst Brabant Noord en natuurlijk onze inwoners.

Het uitgangspunt van de gemeente Meierijstad is dat (burger-)participatie bewust wordt toegepast. We investeren in participatietrajecten en overlegstructuren met onze partners zodat de samenwerking gestructureerd plaatsvindt [4]. De opstelling van deze visie is daar een voorbeeld van (zie ook bijlage 1).

Zoektocht ‘meedenkers’ Don Bosco groot succes

4-10-2017

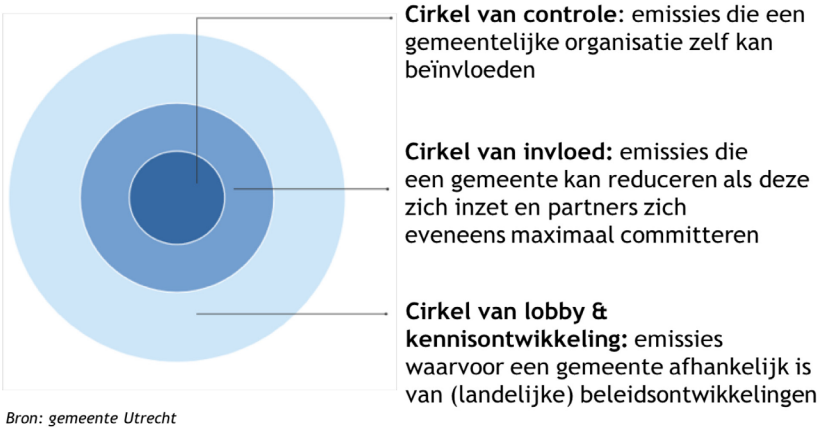
De informatieavond over de herontwikkeling naar duurzame appartementen in de oude Don Boscoschool in Veghel was een groot succes. Er kwam een 100-tal mensen naar de avond om te horen hoe Area met de toekomstige bewoners de plannen wil gaan vormgeven. Die avond gaven ruim 50 mensen aan interesse te hebben om mee te denken in de ontwikkeling van het pand. Daarmee is het doel van de avond: een groep vormen om het project samen mee te ontwikkelen, gehaald.

De visie wordt dan wel door ons geïnstigeerd en burgers, bedrijven en andere belanghebbenden zijn betrokken, maar er worden nog geen concrete afspraken met derden gemaakt over de rol en positie in de uitwerking/uitvoering van maatregelen. Dat zal plaatsvinden in het vervolgproces om te komen tot een concreet uitgewerkt uitvoeringsprogramma in 2019.

In de samenwerking besteden we nadrukkelijke aandacht aan verwachtingenmanagement. We spreken vroeg in het traject af wat we van elkaar kunnen verwachten, wat de mogelijkheden qua regelgeving zijn en waar eenieder wel of niet invloed op kan uitoefenen. Zo voorkomen we teleurstellingen tijdens of na het traject en houden we de energie en wil erin om samen een succes te maken van ons duurzaamheidsbeleid.

[4] Conform aanbeveling van de Rekenkamercommissie in onderzoek ‘Duurzaamheid en Participatie’

Als gemeente hebben we diverse rollen in het samenwerkingsproces. Van voorbeeldrol tot facilitator en lobbyist. Buiten discussie staat dat elke invloed die uitgeoefend kán worden, ook uitgevoerd wordt om duurzaam te zijn in 2050. Onderstaande afbeelding laat zien dat de invloed die de gemeente kan uitoefenen samenhangt met de rol die zij vervult.

Figuur 3: Cirkels van invloed gemeente in energietransitie

Uitgangspunt 5: deze visie geeft richting maar biedt ruimte voor aanpassingen

Deze visie zet een stip op de horizon voor het jaar 2050, met doelstellingen voor de middellange termijn en concrete acties voor de korte termijn. Het is een richtinggevend document voor een duurzaam Meierijstad. We weten echter niet alles op voorhand. Daarom is er ruimte voor aanvullingen en bijstellingen van de visie naar aanleiding van nieuwe ontwikkelingen en inzichten. Iedere raadsperiode zal een nieuw uitvoeringsprogramma worden opgesteld. Zo kan met de laatste ontwikkelingen rekening worden gehouden.

Uitgangspunt 6: meten is weten

Feedback geven over behaalde resultaten is belangrijk voor continuïteit in duurzaam gedrag en om de (juiste) volgende stappen te kunnen zetten. Een goed inzicht in onze sterktes en zwaktes en de vooruitgang die we boeken is daarbij nodig. Dit is alleen niet eenvoudig en komt onder andere omdat niet alle duurzaamheidsaspecten goed gemeten (kunnen) worden. In deze visie geven we per duurzaamheidsthema aan, hoe we de resultaten gaan meten (indien mogelijk). Voor de nulmeting (waar staat Meierijstad nu?) hebben we ook gebruik gemaakt van de resultaten uit het rapport 'Duurzaamheidsportret gemeente Meierijstad 2017' van de Rekenkamercommisie, opgesteld door Telos [5]. Telos heeft de prestaties van Meierijstad in beeld gebracht op een drietal vlakken; de veerkracht en kwaliteit van de natuur (het ecologisch kapitaal), het lichamelijke en geestelijke welzijn van mensen (het sociaal-cultureel kapitaal) en de economische ontwikkeling (het economisch kapitaal).

[5] Brabants Centrum voor Duurzame Ontwikkeling, verbonden aan de Universiteit van Tilburg.

Telos geeft aan dat er verbeteringen - binnen de invloedsfeer van de gemeente - mogelijk zijn voor de thema's (zie ook onderstaande tabel):

- Kunst en cultuur. Dit thema laten we verder buiten beschouwing in deze visie.
- Energie (meer besparing en duurzame opwekking).
- Natuur en landschap (vergroten biodiversiteit en bereikbaarheid en nabijheid van groen, dit is ook een deelproject binnen Vitaal Buitengebied),
- Bodem (bodem en grondwater is schoon)
- Kennis (vergoten kennisniveau van bedrijven en beroepsbevolking)
- Infrastructuur en bereikbaarheid (verbeteren bereikbaarheid en ontsluiting)

SOCIAAL CULTUREEL	ECOLOGIE	ECONOMIE
1 Maatschappelijke participatie	1 Bodem	1 Arbeid
2 Economische participatie	2 Lucht	2 Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
3 Kunst en cultuur	3 Water	3 Concurrentievermogen
4 Gezondheid	4 Natuur en landschap	4 Kennis
5 Veiligheid	5 Hinder en calamiteiten	5 Infrastructuur bereikbaarheid
6 Woonomgeving	6 Energie en klimaat	
7 Onderwijs	7 Afval en grondstoffen	

__Tabel 1:__ Vergelijking Telos-score Meierijstad met vergelijkbare gemeenten. Groen=score is beter dan de gemiddelde scores. Oranje=slechter.

Deze 'foto' van Meierijstad hebben we – samen met inbreng van onze partners - gebruikt als basis voor de uitwerking van deze visie en het aanbrengen van focus.

2 ENERGIEK EN VERANTWOORD

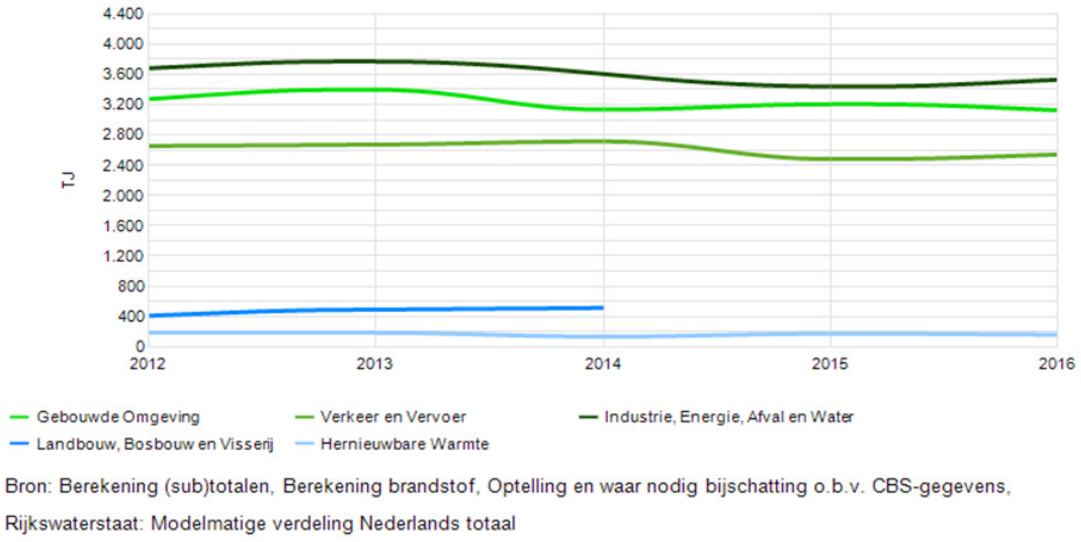
Meierijstad moet CO_2-neutraal zijn in 2050 en op een verantwoorde manier ondernemen. Dat zijn we aan onze kinderen en kleinkinderen verplicht. CO_2-neutraal betekent dat we per saldo geen CO_2 uitstoten. Dat doen we door een combinatie van energiebesparing, duurzame opwekking en compensatie van onze CO_2-uitstoot. Zo gaan we klimaatverandering tegen en zorgen we ervoor dat iedereen, nu en in de toekomst, beschikt over voldoende schone energie. Door verantwoord te ondernemen versterken we onze concurrentiepositie, verhogen we het kennisniveau en gaan we bewust om met onze mensen, grondstoffen en het ecosysteem.

2.1. Waar staan we nu?

Energieverbruik algemeen

Op gebied van energie is er nog een lange weg te gaan, zoals ook het rekenkameronderzoek aangeeft. Eind 2016 was het energieverbruik voor alle sectoren in onze gemeente bijna 9.800 TeraJoule (inclusief hernieuwbare warmte en snelwegen, exclusief luchtvaart). oewel de cijfers van 2017 en 2018 nog niet bekend zijn gemaakt door het CBS, is de verwachting dat deze lijnen zich op dezelfde wijze voortzetten. De meeste energie gaat om in de industrie, gevolgd door de gebouwde omgeving en verkeer en vervoer.

Grafiek 1: Totaal bekend energieverbruik in de gemeente Meierijstad in 2016

Binnen de gebouwde omgeving gaat de meeste energie (voornamelijk gas) om in woningen nl 75%. Opvallend is dat zowel het gas- als elektriciteitsverbruik van onze huishoudens hoger ligt dan het landelijk en provinciaal gemiddelde [6]. Datzelfde geldt ook voor het energieverbruik in verkeer en vervoer.

Het energieverbruik van ons als gemeentelijke organisatie, bestaat grofweg uit:
a. het energieverbruik van gebouwen
b. openbare verlichting (inclusief evenementenkasten, pompen en gemalen) en
c. het energieverbruik voor de dienstkilometers verkeer en vervoer.

De gemeente beschikt in totaal circa 100 gebouwen die samen jaarlijks 38 TJ aan energie verbruiken. De gebouwen met het grootste energieverbruik - waar de gemeente de energierekening van betaalt - zijn de zwembaden (De Neul en De Molenhey), het

[6] Bron: klimaatmonitor en waarstaatjegemeente.nl

gemeentekantoor, de grote Multi Functionele Accomodaties (MFA) en de sporthallen. Het energieverbruik van de openbare verlichting, pompen en gemalen betreft circa 19 TJ per jaar en die van de dienstkilometers van de gemeentelijke organisatie ruim 1 TJ per jaar [7].

Het gemeentelijk vastgoed is daarmee de grootste energieverbruiker binnen de gemeentelijke organisatie. Ten opzichte van het totale energieverbruik in de gemeente is het aandeel van de gemeentelijke organisatie beperkt: circa 0,6%. Desalniettemin is het effect van het beperken van dit verbruik groot, gezien de voorbeeldrol die de gemeente heeft.

Opwekking duurzame energie loopt achter

Het duurzaam opwekken van energie in onze gemeente neemt toe. Er komen steeds meer zonnepanelen op daken en op de grond. Maar nog altijd wordt slechts 3% van het energieverbruik in onze gemeente duurzaam opgewekt. We lopen daarmee ook achter op het gemiddelde van 7% duurzame opwekking in Brabant. De opgave om CO_2-neutraal te worden is dus enorm te noemen en vraagt om een goede ruimtelijke inpassing.

Als gemeente geven we het goede voorbeeld door een aantal gemeentelijke gebouwen (stadhuis Veghel, cultureel centrum Mariëndael, zwembad De Neul, sporthal De Streepen en de milieustraat in Schijndel) te voorzien van in totaal ca 1.250 zonnepanelen. Energie Coöperatie Schijndel (ECS) speelt daarbij een belangrijke rol.

INTERMEZZO ENERGIEMIX IS NODIG!

Om CO_2 neutraal te worden zullen we moeten inzetten op besparing en duurzame opwekking. Stel dat we op ons energieverbruik nog zo'n 30% kunnen besparen, bijvoorbeeld door isolatie van gebouwen en de omschakeling naar elektrisch rijden. Dan moeten we in onze gemeente nog 6.535 TJ uit duurzame bronnen opwekken. Het grootste deel gaat over **elektriciteit** (60%=3.920TJ) en die kan worden opgewekt met zonne- en windenergie. Om een indruk te geven van de opgave in Meierijstad worden twee uiterste scenario's geschetst. Allereerst de **100% windmolen** scenario. Voor Meierijstad zou dit neerkomen op:
146 windmolens (van 3MW) *(op 29 hectare)*

Het scenario van **100% zonnepanelen** *komt neer op:*
3,9 miljoen zonnepanelen (270 W) *(op 990 hectare).*

Beide uiterste scenario's zijn niet mogelijk vanwege ruimtegebrek en impact op landschap en gemeenschap. De route voor duurzame energie zal er een zijn die het midden houdt tussen deze twee scenario's. Zeker als je kijkt naar het ruimtebeslag.

Elektriciteit 3.000 huishoudens=		
1 windmolen	**0,2 ha**	**1/3 voetbalveld**
of		
28.000 zonnepanelen	**7 ha**	**11 voetbalvelden**

Anders gezegd: 1 windmolen=zonnepark van 7 hectare (28.000 zonnepanelen).

Verhoudingen:
Windmolens: 1 molen=3MW=6.000 MWh/j= ca 27 TJoule (ruimtebeslag per molen ca 0,2 ha)
Zonnepanelen 1 ha=0,8MW=800 MWh/j= ca 4 TJoule
1 ha= 10.000 m2 = 1,5 voetbalveld
(vertaling van resultaten en parameters Klimaatmonitor)

[7] Bron: Rapport 'Meierijstad Energieneutraal'- 30 juni 2017

Zij plaatsten zonnepanelen op de milieustraat in Schijndel, waarbij de opgewekte stroom wordt verkocht als 'Schijndelse stroom' door energiemaatschappij Vandebron. Plannen voor meer zonnepanelen op de milieustraat zijn in de maak. ECS richt zich nu nog op de inwoners van de voormalige gemeente Schijndel maar plannen voor een Energie Coöperatie Meierijstad zijn volop in ontwikkeling. Er is een brede projectgroep ingericht om in alle dorpen werkgroepen te realiseren en een Meijerijstad brede energie coöperatie te realiseren.
Een van de prioritaire deelprojecten in Vitaal buitengebied is een visie op grootschalige energie opwekking (naast zon ook wind en bio-vergisting) in het landelijk gebied. Vooruit lopend daarop zijn meerdere initiatieven aangekondigd. Het eerste zonnepark (Korenstreep) is aangelegd.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Duurzaamheid is een agendapunt dat steeds belangrijker wordt binnen ons bedrijfsleven. Financieel voordeel is mede een drijfveer hiervoor. Platform Ondernemend Meierijstad (POM) ontwikkelt initiatieven om bijvoorbeeld de verduurzaming van de energie op gang te brengen. Voor het stimuleren van innovatie, heeft de gemeente een ondernemersinnovatiefonds. Daarnaast draait al een tijdje een Taskforce Duurzaamheid waarin gemeente en bedrijven projecten bespreken en binnenkort wordt de Energieke Regio opgepakt door alle partijen.

De stichting Fairtrade in onze gemeente promoot fairtrade producten onder consumenten, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hierbij gaat het om bijvoorbeeld koffie, chocolade en bananen maar ook producten uit de streek. Promotie is voornamelijk via communicatie maar ook acties en activiteiten zoals bijvoorbeeld een fairtrade ontbijt op Moederdag in Schijndel. Supermarktketen Plus loopt voorop met fairtrade-producten. Er is al veel bereikt op gebied van voeding maar op gebied van kleding is een wereld te winnen. In het najaar 2018 wil Meierijstad graag een zogenaamde fairtrade-gemeente zijn.

INSPIRATIEPROJECT WINDPARK DE DUBBELEN-DE AMERT

Vier grote Veghelse bedrijven - Mars, Vanderlande Industries, Friesland Campina en Kuehne+Nagel- willen een windpark met vier windturbines aanleggen op en rond de bedrijventerreinen De Dubbelen en De Amert. De vier bedrijven zijn hiervoor enkele jaren geleden al een samenwerkingsverband aangegaan. In 2015 tekenden zij met de voormalige gemeente Veghel een intentieverklaring voor een onderzoek naar de haalbaarheid van windturbines op en rond de bedrijventerreinen van Veghel. Renewable Energie Factory gaat dit najaar concrete locaties onderzoeken. Eind september 2018 is er een informatiebijeenkomst geweest voor omwonenden waarbij de eerste reacties positief waren

2.2. Wat willen we bereiken?

We willen dat Meierijstad in 2050 volledig CO_2-neutraal is en daarvoor mikken we op de volgende korte(re) termijn ambities:

1. In 2025 is 20% van het totale energieverbruik in Meierijstad duurzaam opgewekt.
2. In 2030 is al het maatschappelijk vastgoed in Meierijstad voor zover mogelijk CO_2-neutraal. Binnen het nieuwe vastgoedbeleid en duurzaam meerjaren-onderhoudsprogramma wordt dit verder uitgewerkt.
3. In 2030 is in Meierijstad het energiegebruik bij bedrijven en in de gebouwde omgeving met 30% gereduceerd.
4. In 2030 is bij de bedrijven in Meierijstad maatschappelijk verantwoord ondernemen de standaard.

2.3. Hoe doen we dat?

Energie die je niet gebruikt, hoef je ook niet op te wekken. Energiebesparing is daarom de eerste stap naar een gemeente die CO_2 neutraal is in 2050. Daarnaast continueren, starten en stimuleren we projecten voor het opwekken van duurzame energie, bij voorkeur binnen de gemeente. Bewustwording en inspireren tot duurzaam gedrag en initiatieven is daarbij onontbeerlijk. Dat kunnen we niet alleen en doen we samen met onze partners. Energie Coöperatie Schijndel/ Meierijstad is hierin een belangrijke partner. Daarnaast zullen we veel samenwerken met de woningcorporaties en het verenigd bedrijfsleven (Energieke Regio Ondernemend Meierijstad).

Gemeente als voorbeeld

- We gaan zelf ons (maatschappelijk) vastgoed verduurzamen. De ambitie is om al het maatschappelijk vastgoed voor zover mogelijk CO_2-neutraal te maken voor 2030. Binnen het nieuwe vastgoedbeleid en duurzaam meerjaren-onderhoudsprogramma wordt dit verder uitgewerkt.Op onze geschikte daken leggen we zelf zonnepanelen – voor zover dit nog niet is gebeurd - of we stellen ze beschikbaar voor zonnepanelen van derden. En we onderzoeken of we gebruik kunnen maken van de warmte van onze riolering als alternatieve warmtevoorziening, in plaats van gas.
- We stellen duurzaam inkoopbeleid op. In dit beleid staat in ieder geval dat we afval en verspilling zoveel mogelijk voorkomen door bij onze inkoop rekening te houden met de afvalfase van een product of werk. Ook passen we bij alle inkopen TCO waar mogelijk toe.

- We ontwikkelen ons naar een organisatie die niet meer in afdelingen of beleidsvelden denkt, als het gaat om duurzaamheid. Dit borgen we onder andere doordat duurzaamheid een standaard paragraaf is in onze beleidsnota's, college- en raadsvoorstellen en begroting.
- De gemeentelijke organisatie is zich meer en meer bewust van de impact van gemeentelijke besluiten op het klimaat. Hiervoor leggen we een link tussen de totale CO_2-opgave en de gemeentelijke begroting en toetsen we gemeentelijke besluiten op een eenvoudige en eenduidige manier aan de CO_2-opgave. Dit maakt het mogelijk om bij elk raadsvoorstel in beeld te brengen in hoeverre het voorstel bijdraagt aan het realiseren van onze klimaatambities. Een eenvoudig instrument en methodiek is hiervoor in 2020 beschikbaar.

Samen aan de slag

Bewust bekwaam

- In samenwerking met onder andere de *toekomstige Energie Coöperatie Meierijstad* maken we onze inwoners actief bewust van hun energieverbruik en mogelijkheden dit gebruik te beperken. We zetten invloedrijke en bekende personen uit onze gemeente in om de boodschap – gebaseerd op drijfveren - over te brengen.
- We organiseren een *energieloket*. Dit doen we in samenwerking met regionale partners en de energiecoöperatie. Inwoners kunnen hier terecht voor allerlei (ondersteunings)vragen met betrekking tot de energietransitie, zoals gezamenlijke inkoop van besparingsmaatregelen of lokaal opgewekte duurzame energie.

Energiebesparing

- In 2030 is de woningvoorraad in Meierijstad verduurzaamd. Zoals al in de woonvisie is aangegeven, streven we met z'n allen naar een woningvoorraad met minimaal gemiddeld energielabel B. Dit is de eerste, essentiële, stap naar een aardgasvrije toekomst. Onze woningcorporaties zijn daarbij belangrijke partners. De particuliere woningbezitters stimuleren we - naast informatievoorziening en een lokaal energieloket - door de mogelijkheden voor financiële stimuleringsregelingen (duurzaamheidslening/ woningabonnement) en een pilot 'aardgasloze wijk' te onderzoeken.
- Bij gronduitgifte voor nieuwbouwwoningen en nieuwe bedrijventerreinen verkennen wij of we ENG – EnergieNeutrale Gebouwen – als een van de uitgiftecriteria gaan toepassen. We onderzoeken of we dit vast kunnen leggen in onze omgevingsvisie en het omgevingsplan en de uitwerking van een nieuw grondbeleid.

Opwekking duurzame energie

- Waar en wanneer er een alternatieve warmtevoorziening is in de gemeente omschrijven we in een lokaal warmteplan dat uiterlijk eind 2021 gereed is. Dit doen we in goed overleg met onze *inwoners* en partners zoals de *energiecoöperatie, netbeheerders, ZLTO, waterschappen enzovoorts*.
- We stellen binnen het project Vitaal Buitengebied een visie grootschalige energieopwekking op die aangeeft hoe we maximaal kunnen inzetten op zonne-energie met zo min mogelijk ruimtelijke impact. Ook dit doen we samen met onze inwoners en partners zoals de *energiecoöperatie, netbeheerders, ZLTO, POM, waterschappen, enzovoorts*.
- In overleg met *diverse stakeholders* zullen we de energietransitie en specifiek ook de warmtetransitie meenemen in de Regionale Energie en Klimaat Strategie (REKS), die medio 2019 in concept gereed moet zijn en eind 2019 definitief worden gemaakt.
- Samen met de *waterschappen* onderzoeken we hoe we ons rioolslib kunnen inzetten als alternatieve duurzame brandstof. We maken dit zichtbaar zodat onze inwoners bewust zijn dat hun afvalwater energie oplevert.

INSPIRATIEPROJECT ENERGIEKE REGIO ONDERNEMEND MEIERIJSTAD

Het POM en de lokale Rabobanken hebben het initiatief genomen om samen met de landelijke stichting Energieke Regio te onderzoeken of een Energieke Regio Ondernemend Meierijstad (EROM) haalbaar is. Een dergelijke lokale Energieke Regio blijkt een goede kans van slagen te hebben. Samen met de gemeente wordt de komende twee jaar vol ingezet om stappen te zetten in het verduurzamen van het bedrijfsleven. Het samenwerkingsverband wil een beweging op gang brengen waarbij bedrijven actief met duurzaamheid aan de slag gaan, en elkaar daarin inspireren en aanjagen.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

- De gemeente ondersteunt de stichting Fairtrade Meierijstad bij het onder de aandacht brengen van fairtrade bij supermarktketens en winkels en te vragen (lokale) partner te worden. Zo zorgen we voor meer bewustwording en meer lokale en streekproducten tegen een faire prijs in onze winkels. We richten een duurzaam platform op samen met het *bedrijfsleven (Platform Ondernemend Meierijstad, banken, THREE-SIXTY), maatschappelijke organisaties en inwoners*. Dit platform is niet gericht op één duurzaamheidsthema maar breed georiënteerd en zorgt voor kennisuitwisseling tussen bedrijven onderling maar ook tussen inwoners, organisaties en bedrijven. Energiebesparing en verduurzaming van de energievraag is wel één van de hoofdthema's met als doel vraag en aanbod van diverse energiebronnen op elkaar af te stemmen (Smart Grid [8]) .
- Op korte termijn gaan we - via dit duurzaam platform - samen met het *bedrijfsleven* en *inwoners* invulling geven aan de Energieke Regio Ondernemend Meierijstad (EROM).
- We stimuleren ons *bedrijfsleven* - dat internationaal handelt - om deel te nemen aan de convenanten voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO). Hierin staan afspraken over hoe bedrijven samen met maatschappelijke organisaties en de overheid eventuele misstanden op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten en milieu kunnen voorkomen.

[8] Smart grids — ook wel 'intelligente netten' genoemd —is een communicatie-infrastructuur die het mogelijk maakt om netten en aansluitingen flexibeler te maken.

- De Wet Milieubeheer zien we als een duidelijke ondergrens. De eisen die deze wet en ook de Europese Energie-Efficiency richtlijn stelt aan energiegebruik, monitoring en het treffen van maatregelen bij bedrijven, gaan we goed controleren. Hierover we gaan in gesprek met de *Omgevingsdienst Brabant Noord*.

2.4. Hoe meten we?

- Jaarlijks monitoren we onze energieprestaties middels de landelijk Klimaatmonitor. We monitoren het energiegebruik, verdeeld naar de sectoren (met o.a. de energielabels van onze woningen) en de opwekking van duurzame energie.
- 1 maal per 4 jaar zullen we als gemeentelijke organisatie vanuit de Europese EED richtlijn onze energieprestatie moeten auditeren. Daartoe wordt in 2019 een start gemaakt.
- Jaarlijks monitoren we het aantal bedrijven uit onze gemeente dat deelneemt aan de IMVO-convenanten en Energieke Regio Ondernemend Meierijstad. We onderzoeken de mogelijkheden om bezoek aan de website www.duurzaammeierijstad.nl te analyseren.

3 CIRCULAIR EN SCHOON

Onze grondstoffen raken op. Dat het bewust omgaan met onze spullen, verpakkingen en voedsel nog geen gemeengoed is, blijkt wel uit de krantenkoppen. Jaarlijks gooien we per persoon zo'n 50 kilogram aan goed voedsel weg en onze verpakkingen zijn de bron van de *plastic soup* in onze oceanen. En wat te denken van de luchtverontreiniging door het vervoer van al onze grondstoffen en materialen? Wij vinden het tijd om echt stappen te zetten naar een circulaire en schone gemeente!

3.1. Waar staan we nu?

Circulair

In onze gemeente (als ook landelijk) kennen we nog steeds veel lineaire productieprocessen. Dat betekent dat er diverse reststromen zijn die we niet hergebruiken of recyclen, maar afdanken. Hoeveelheden zijn niet bekend. Voor het meten van de voortgang naar een circulaire economie is een monitor in ontwikkeling door het CBS, waarbinnen ook op gemeenteniveau data beschikbaar komen. Als het gaat om hergebruik en recycling van ons huishoudelijk afval, ligt de gemeente op koers. Gemiddeld wordt in Meierijstad 133 kilogram huishoudelijk restafval per inwoner per jaar ingezameld. Daarmee behoort Meierijstad tot de categorie gemeenten die al goede resultaten heeft bereikt. De landelijke (VANG-)doelstelling van 100 kilogram huishoudelijk restafval per inwoner in 2020 is in zicht. Echter, de stap naar de doelstelling van 30 kilogram huishoudelijk restafval in 2025 is nog fors te noemen. Afvalpreventie, voorkomen van verspilling en gescheiden afvalinzameling in de gemeentelijke organisatie zelf, verdient nadrukkelijk meer aandacht.

Wij willen ons graag profileren als dé gemeente die verspilling actief aanpakt. THREE-SIXTY (360 graden = circulair), het centrum in Veghel waar verschillende partijen zich bezighouden met het tegengaan van verspilling van voedsel en talent, heeft onlangs van ons en de provincie een subsidie van € 750.000 ontvangen. Deze subsidie is toegekend voor het vinden en implementeren van praktische oplossingen tegen voedselverspilling en het ondersteunen van (individuele) bedrijven bij het voorkomen, verminderen en verwaarden van voedselverspilling.

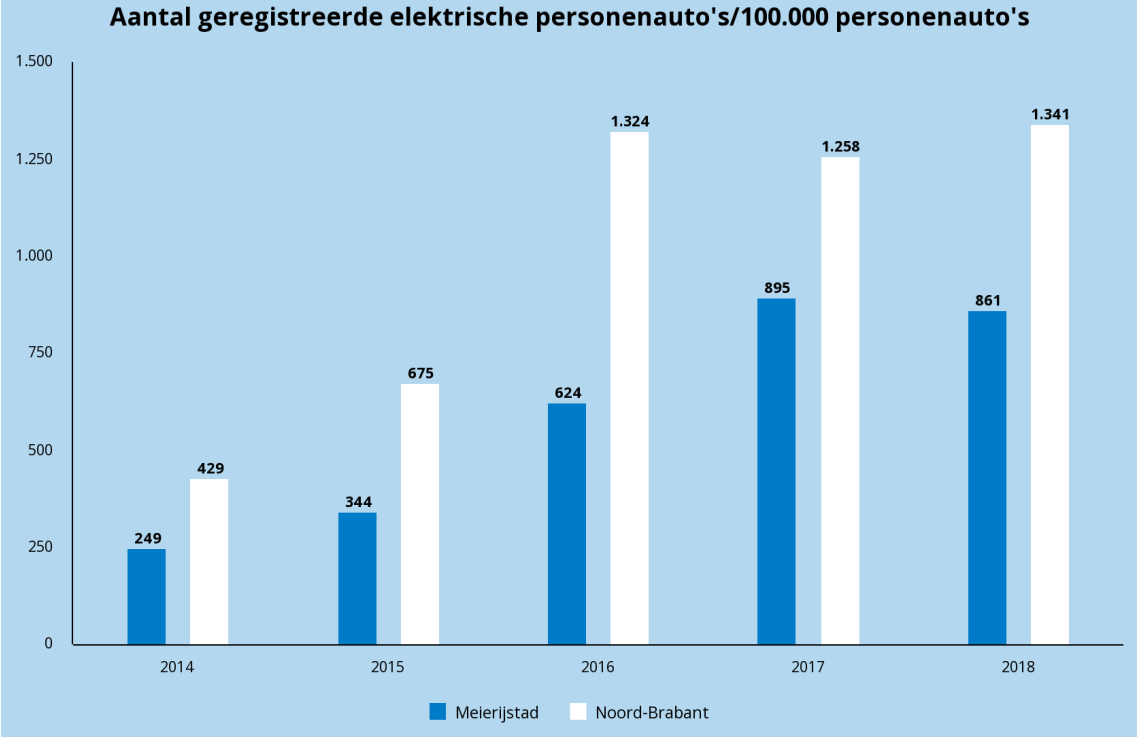

Schoon

Zwerfafval is een doorn in het oog van onze inwoners. Het staat bovenaan de lijst van ergernissen. De gemeente heeft zich daarom aangesloten bij de statiegeldalliantie. Een alliantie die de landelijke politiek begin 2018 duidelijk maakte dat er veel maatschappelijk draagvlak is voor uitbreiding van het statiegeldsysteem naar kleine flesjes en blikjes. Daarnaast zijn er de afgelopen jaren diverse maatregelen genomen zoals het voorkomen van zwerfafval tijdens evenementen door ‘walking bins’ en ‘clean teams’, kroonringen voor de inzameling van plastic afval en gedragskundige maatregelen op zogenaamde snoeproutes.

Als het gaat om innovatieve concepten voor duurzame en schone mobiliteit is er nog een slag te maken. Te vaak wordt ingezet op meer asfalt voor een betere bereikbaarheid van bijvoorbeeld de

bedrijventerreinen. Als we kijken naar het aantal elektrische personenauto's in onze gemeente, dan lopen we (behoorlijk) achter op het Brabantse gemiddelde. Datzelfde geldt voor het aantal elektrische laadpunten of tankpunten voor biobrandstof.

Figuur 4: Aantal elektrische personenauto's per 100.000 personenauto's

De gemeentelijke organisatie oriënteert zich op het gefaseerd omschakelen naar zero emissie deelauto's.

3.2. Wat willen we bereiken?

1. In 2030 is de leefomgeving in Meierijstad vrij van zwerfafval.
2. In 2050 bestaat in Meierijstad geen (rest)afval en verspilling meer. Alle materialen en gebouwen komen uit en keren terug in gezonde kringlopen.
3. In 2050 is de mobiliteit in Meierijstad innovatief en schoon. Vervoersbewegingen zijn zonder emissies en vrij van fossiele brandstof.
4. In 2050 is de bedrijvigheid in Meierijstad schoon en emissieloos.

3.3. Hoe doen we dat?

Gemeente als voorbeeld

- We maken een actieplan om afval en voedselverspilling binnen onze organisatie te voorkomen. Doel van dit plan is dat we als gehele organisatie denken in grondstoffen in plaats van afval. Op basis van dit plan werken we onder andere papierloos en zijn er afspraken met onze cateraar. Zo maken we zichtbaar gebruik van tweede keuze groenten en fruit en gebruiken we geen wegwerpartikelen zoals bijvoorbeeld plastic rietjes of bestek. Onze medewerkers zijn de ambassadeurs voor een circulair Meierijstad.
- Afval dat toch ontstaat binnen onze organisatie, scheiden we aan de bron waar het moet en na waar het kan.
- Er worden duurzaamheidseisen gesteld bij vervanging van ons wagenpark, dat momenteel in regionaal verband wordt aanbesteed.

Samen aan de slag

Bewust bekwaam

- Het voorkomen van voedselverspilling en afval maken we leuk en meer zichtbaar. Dat doen we samen met onze *maatschappelijke instellingen (zoals de stichting Fairtrade), sociale werkplaatsen (WSD en IBN) en het bedrijfsleven (o.a. THREE-SIXTY en Platform Ondernemend Meierijstad)*. Bijvoorbeeld door permanente en mobiele circulaire hotspots in te richten: plekken waar je hippe hergebruikte spullen kunt kopen en dingen kunt laten repareren of ruilen. Tijdens evenementen is het voorkomen van voedselverspilling en zwerfafval en het hergebruiken van afval een gewoonte.
- Het *lokale bedrijfsleven* (met name maakindustrie en lokale supermarkten) stimuleren we om voedselverspilling en onnodige verpakkingen te voorkomen. De samenwerking met *THREE-SIXTY* wordt hiervoor verder voortgezet tot aan de evaluatie en geïntensiveerd.
- Het - nog op te richten - duurzaam platform van *bedrijven, maatschappelijke organisaties* en *inwoners* (zie ook hoofdstuk 4) werkt een gezamenlijke communicatiestrategie uit voor bewustwording en gewenst gedrag als het gaat om duurzame mobiliteit.

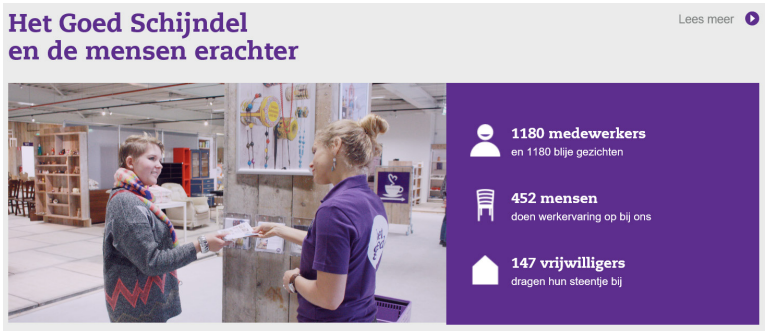
INSPIRATIEPROJECT THREE-SIXTY

THREE-SIXTY is het nieuwe innovatiecentrum voor circulaire economie. Het voormalige distributiecentrum op het industrieterrein van Veghel is vanaf nu dé plek waar ondernemers, startups en studenten samen innovatieve concepten ontwikkelen en testen. Met THREE-SIXTY heeft initiatiefnemer Bob Hutten de ambitie om Nederland op de kaart te zetten als koploper in het bedenken van oplossingen voor diverse vraagstukken die te maken hebben met de circulaire economie. Vraagstukken die gaan over verspilling, maar ook over sociale innovatie. Daarvoor ging Hutten diverse samenwerkingen aan met partners zoals Rabobank, Start Foundation, WSD Groep, Wageningen Universiteit en de HAS Hogeschool.

Circulair

- De gescheiden inzameling van huishoudelijk afval voor hergebruik vindt kleinschalig, met hoge service en zichtbaar plaats door lokaal betrokken mensen (met een afstand tot de arbeidsmarkt). Zo wordt afval geen nutteloos overblijfsel met onbekende bestemming, maar een verzameling waardevolle stoffen waar we samen nog mooie nieuwe producten van kunnen maken. En het schept extra lokale werkgelegenheid. Dit doen we in samenwerking met onze *inwoners, sociale werkplaatsen (WSD en IBN), maatschappelijke organisaties en afvalinzamelaars en -verwerkers*.
- Nieuwe of te renoveren gebouwen en woningen ontwerpen we in de toekomst levensloopbestendig en volgens de Cradle to Cradle principes.[9] Hierover maken we afspraken met de *woningbouwcorporatie, projectontwikkelaars* en het *bedrijfsleven*. We onderzoeken welk instrumentarium hiervoor het meest geschikt is (bijvoorbeeld GPR[10]) en welke ambities we precies gaan vastleggen. We leggen de uitgangspunten vast in onze omgevingsvisie en ons omgevingsplan en hanteren deze – waar het kan - zelf bij de uitgifte van onze gemeentelijke gronden.

- Samen met *Platform Ondernemend Meierijstad, financiële instellingen en maatschappelijke organisaties*, faciliteren we in de toekomst een online platform dat de materialenstromen van bedrijven in Meierijstad in kaart brengt en zoekt naar matches tussen vraag en aanbod. Hierbij kan het gaan om het uitwisselen van materialen, maar ook om energie, water, mobiliteit e.d.

Schoon

- Zwerfafval voorkomen we door de toepassing van gedragskundige maatregelen, in overleg en samenwerking met *kennisinstellingen, onderwijs en maatschappelijke organisaties*. Dit doen we door duwtjes in de goede richting te geven (ook wel nudging genoemd) of door omstandigheden te creëren (met geur of kleur) die gewenst gedrag oproepen (ook wel priming genoemd). Denk hierbij aan voetstapjes op trottoir die je leiden naar de afvalbak of een citroengeur voor 'schoon' gedrag. Het opruimen van zwerfafval dat toch ontstaat, is het cement van ons zwerfafvalbeleid. Vuil trekt immers nog meer vuil aan. Een schone omgeving zet de norm. Burgerinitiatieven stimuleren we door (financiële) ondersteuning, o.a. via het leefbaarheidsbudget. Tot slot blijven we deelnemer aan NederlandSchoon. NederlandSchoon wil zwerfafval in Nederland

[9] Cradle to Cradle houdt in dat producten na gebruik kunnen worden hergebruikt in een nieuw product of als grondstof kunnen dienen. Ze keren na gebruik weer terugkeren in de biologische of technologische kringloop.

[10] Een software systeem om duurzaam bouwen inzichtelijk en bespreekbaar te maken.

voorkomen en bestrijden door campagnes te voeren tegen zwerfafval, onderzoek te doen, partners te adviseren en aanstekelijke acties op te zetten. We leggen nadrukkelijk de verbinding naar het grondstoffenbeleid van de gemeente.
- Ons duurzaam mobiliteitsbeleid is gericht op het voorkomen van verplaatsingen. Verplaatsingen die wel plaatsvinden, zijn schoon. Dit betekent dat we maximaal inzetten op voet- en fietsverkeer, aansluiting zoeken op de provinciale snelfietsroutes en inzetten op zero-emissie vervoer bij de aanbesteding van regionaal openbaar en/of groeps- en zorgvervoer. We stimuleren elektrisch vervoer waar mogelijk. Ons mobiliteitsbeleid borgen we in de omgevingsvisie.
- Samen met *bedrijven* en *regiogemeenten* werken we aan een werkgeversaanpak voor duurzaam vervoer. Met grote(re) werkgevers zijn afspraken gemaakt met betrekking tot duurzaam mobiliteitsmanagement en op onze bedrijventerreinen is duurzame mobiliteit onderdeel van het parkmanagement. Duurzame mobiliteit is een vast agendapunt in het duurzaam platform (zie hoofdstuk 4).
- We zetten het ondernemersinnovatiefonds verder voort en richten deze op o.a. slimme en duurzame mobiliteitsoplossingen.

INSPIRATIEPROJECT VERBINDINGSWEG N279-BEDRIJVENTERREINEN VEGHEL-WEST

De gemeente Meierijstad wil een voorbeeldfunctie op het terrein van duurzaamheid vervullen en onderzoekt of in de plannen voor de nieuw aan te leggen verbindingsweg N279-bedrijventerreinen Veghel-West de volgende drie speerpunten kunnen worden gerealiseerd:
- circulair materiaal gebruik,
- CO_2 neutraliteit (indien mogelijk CO_2 negatief)
- leefbaarheid/inpassing.

3.4. Hoe meten we?

Circulair

- Als gemeentelijke organisatie zetten we een eigen monitoringssysteem op om jaarlijks te meten hoe we verspilling en restafval binnen onze organisatie voorkomen.
- Totdat een landelijke monitor beschikbaar is, meten we de voortgang naar een circulair Meierijstad door het gebruik van een aantal losse CBS-indicatoren en eigen indicatoren:
  - Kennis, houding en gedrag van inwoners t.o.v. een circulaire economie (via inwonersenquête)
  - Aantal en % bedrijven in recycling/ hergebruik / biobased t.o.v. alle bedrijven
  - % scheiding van huishoudelijk afval en de samenstelling van het huishoudelijk restafval

Schoon

- De vervuiling van de leefomgeving met zwerfafval meten we iedere twee jaar door een beeldkwaliteitsmeting volgens de CROW-methodiek [11].
- Jaarlijks meten we het energieverbruik voor verkeer en vervoer en het aantal elektrische en waterstofvoertuigen via de klimaatmonitor.

[11] CROW is een non-profit kennispartner voor (decentrale) overheden, aannemers en adviesbureaus en heeft een methodiek ontwikkeld voor het meten van de beeldkwaliteit ten aanzien van zwerfafval

4 KLIMAAT-BESTENDIG EN BIODIVERS

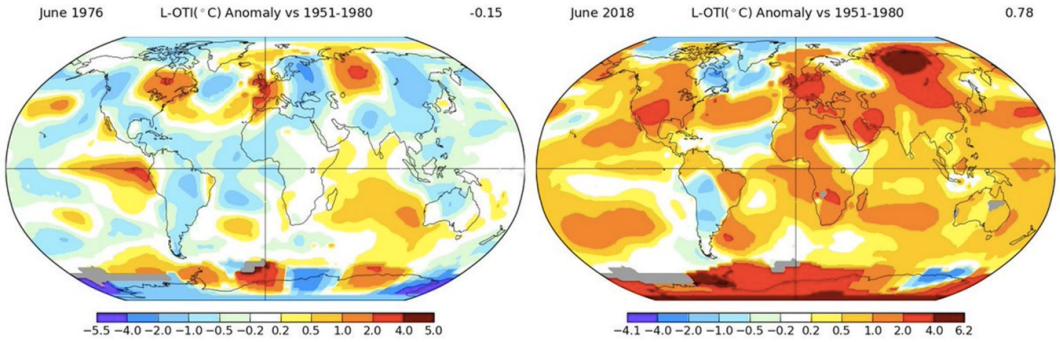

We zien de laatste jaren al meer periodes met droogte of extreme neerslag, dit vraagt aanpassingen in zowel de bebouwde omgeving als in het groene gedeelte van onze gemeente. Kijken we naar de biodiversiteit dan wijzen landelijke data uit dat de bij met uitsterven wordt bedreigd en het aantal insecten(soorten) dramatisch afneemt. Het uitsterven van de bij kan vergaande repercussies hebben voor onze voedselvoorziening.

Wij willen ook in de toekomst een veilige en leefbare Meierijstad en gaan daarom voor volledige klimaatbestendigheid en veel meer biodiversiteit.

4.1 Waar staan we nu?

Een groene leefomgeving met voldoende biodiversiteit en aandacht voor bijvoorbeeld de juiste boom op de juiste plaats, verdient nog de nodige aandacht. Meierijstad scoort in de groenindex[12] een 0,4 en staat laag op de lijst van groenste gemeente van Nederland (plaats 289 van 388 gemeenten). De groenindex geeft onder andere de groenheid binnen de bebouwde kom aan. Ook op het gebied van natuur en landschap scoort Meierijstad volgens het Telos-rapport van de rekenkamercommissie (zie hoofdstuk 3.6) slechter dan vergelijkbare gemeenten.

Iedereen is ervan overtuigd dat het klimaat aan het veranderen is, hoe snel blijft een discussie. De zomer van 2018 heeft alle records gebroken qua hitte en droogte en zelfs de zomer van 1976 verslagen.

Bij afwegingen in de openbare ruimte kan nog meer rekening gehouden worden met aspecten als CO_2-uitstoot, fijn stof, voorkomen van hittestress, natuurbeleving, wateropvang enzovoorts. Integraal ontwerpen - met oog op de klimaatveranderingen – is nog geen gemeengoed.
Met betrekking tot het buitengebied wordt nu onderzocht hoe dit zo vitaal en duurzaam mogelijk kan zijn. Het project 'Vitaal buitengebied'wordt nadrukkelijk vorm gegeven met input van buitenaf en van onderop naar boven. Tot slot wordt gewerkt aan een nieuw Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) dat eind van 2018 klaar moet zijn. Mogelijk wordt insectenvriendelijk beheer hier in meegenomen.

12 Groenmonitor - Wageningen Environmental Research

4.2 Wat willen we bereiken?

1. In 2030 is de groenindex van Meierijstad gestegen met 25% tot 0,5
2. In 2030 zorgen we dat bij alle activiteiten in Meierijstad de biodiversiteit per saldo minimaal gelijk blijft
3. In 2030 zorgen we dat bij alle activiteiten in Meierijstad de bodem- en waterkwaliteit per saldo minimaal gelijk blijft
4. In 2050 is Meierijstad volledig klimaatbestendig (klimaatadaptatie, verdroging en hittestress)

4.3. Hoe doen we dat?

Gemeente als voorbeeld

- Onze - daarvoor geschikte - daken en gevels 'vergroenen' we. Een groen dak of gevel zorgt niet alleen voor een goede isolatie maar houdt ook meer water vast, voorkomt hittestress en zorgt voor meer biodiversiteit en groenbeleving.
- Onze bermen gaan we extensief beheren. We zaaien ze in met bij-vriendelijke bloemen op goed zichtbare plekken waar veel mensen komen voor meer bewustwording.
- Ruimten rondom ons vastgoed richten we klimaatvriendelijk in door aandacht voor wateropvang.
- (Her)inrichting van de openbare ruimte in diverse centra in Meierijstad. Een kans daartoe is bijvoorbeeld aanwezig bij de herinrichting van het centrumgebied Veghel, met de Blauwe Kei, het Raadhuisplein en het zwembad. Ook werken we aan de uitvoering van de integrale visie openbare ruimte en het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan +, met als voorbeeld het afkoppelen van het hemelwater van de wijk Kienehoef in Sint-Oedenrode.

Samen aan de slag

Bewust bekwaam

- Ons watersysteem verbindt ons. Waterbeleving stellen we centraler in onze ruimtelijke plannen, waaronder omgevingsvisie/-plan. Voor bewustwording koppelen we het goed voorbereid zijn op de gevolgen van klimaatveranderingen aan deze waterbeleving. We werken dit uit in overleg met de *waterschappen*.
- Samen met de *waterschappen* en *maatschappelijke organisaties*, maken we duidelijk hoe we samen het verschil kunnen maken door onder andere onze tuinen te vergroenen. Dit doen we via diverse communicatiekanalen.

Klimaatbestendig

- We onderzoeken of financiële prikkels (korting regenton, financiële tegemoetkoming in de kosten bij minder verharde tuin, etc.) voor particuliere woningbezitters en huurders mogelijk zijn om initiatieven te stimuleren voor het 'vergroenen' van huis en tuin. Dit doen we in overleg met onze *woningbouwcorporaties*.
- De uitkomst van de stresstest en het beleid uit de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptie borgen wij in onze omgevingsvisie en omgevings- en rioleringsplan. Dat doen we in nauwe

samenwerking met de *waterschappen* en in dialoog met onze *inwoners, bedrijven* en andere *externe partners* waarbij de verantwoordelijkheden helder worden voor iedereen. Klimaatadaptatie wordt in ieder geval een integraal onderdeel van onze ruimtelijke plannen.

- De versterking van de groen blauwe structuren. Daarbij valt de denken de Aa, Dommel, Vlagheide en ecologische verbindingszones en het Duits lijntje

INSPIRATIEPROJECT VOEDSELBOS SCHIJNDEL

Op drie percelen van samen 20 hectare in Schijndel ontstaat in de komende jaren het grootste productievoedselbos van Nederland. Het betreft een door mensen gecreëerde plantengemeenschap (planten, bomen en struiken) met een extreem hoog aantal eetbare soorten. De biodiversiteit, (ecologische) veerkracht en productiviteit (van biomassa) van een voedselbos zijn hoog. Een voedselbos is volledig zelfvoorzienend en klimaatbestendig. Voedselbos Schijndel is een initiatief van de stichting Voedselbosbouw Nederland en wordt gerealiseerd op gronden van Groen Ontwikkelfonds Brabant.

Biodivers

We stimuleren natuurinclusieve landbouw voor meer biodiversiteit. De landbouw kan een belangrijk onderdeel van de oplossing voor het natuurverlies zijn. We zoeken hiervoor samenwerking met het *Nationaal Groenfonds, de ZLTO* en *lokale partijen* zoals het *IVN* en borgen het in het project 'Vitaal Buitengebied'.

- We gaan met onze samenleving aan de slag om onze openbare en particuliere ruimtes meer en meer om te vormen tot natuuroases. Met en op initiatief van inwoners, maatschappelijke organisaties zoals IVN, de tuinbranche, bedrijfsleven en de woningbouwcorporaties zetten we in op meer groen dicht bij huis en werkomgeving, met oog voor biodiversiteit. Dit kan door bijvoorbeeld open tegels op parkeerplaatsen, groene daken en –gevels, meer vaste planten in openbaar groen. Dit doen wij als gemeente in ieder geval bij de (her)ontwikkeling van nieuwe woon-, werk- en recreatiegebieden. Dit borgen wij door helder groenbeleid en een integraal ontwerpkader voor de openbare ruimte.

4.4. Hoe meten we?

- We meten met behulp van de groenindex (www.groenmonitor.nl) of onze score voor groen binnen de bebouwde kom verbetert.
- Periodiek voeren we een stresstest uit (bij voorkeur 1x per 4 jaar) om te meten of we voldoende zijn voorbereid op klimaatveranderingen. Dit is een stresstest conform de landelijke richtlijnen.
- Biodiversiteit laat zich lastig meten. De meeste onderzoeken en monitors gaan over (inter-) nationale stand van zaken rond insecten en bijvoorbeeld bijen. Op z'n best zijn er gegevens op regionale schaal te vergaren.
- Op basis van de inzet van de stimuleringsbijdragen meten we jaarlijks het aantal initiatieven voor meer groen en biodiversiteit en betere voorbereiding op klimaatverandering.

INSPIRATIEPROJECT VLAGHEIDE

Het is bijna niet te geloven dat wat nu Vlagheide is, eerder uit een vuilstort en militaire (MOP) complexen bestond. Vlagheide is door de toen nog zelfstandige gemeenten Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel in samenwerking met inwoners en ondernemers getransformeerd tot een groene oase. Deze groene oase heeft een ecologische verbindingsfunctie waarin recreatie, cultuurhistorie en verschillende vormen van landbouw samenkomen. Vlagheide kent een afwisseling van open en besloten gebieden en het landschap vertelt de geschiedenis van het gebied. Ondernemende en initiatiefrijke bewoners dragen deze plek en werken met plezier en een grote gastvrijheid aan het voortbestaan ervan. Vlagheide heeft een verenigingsvorm, de lokale ondernemers zijn de leden van de vereniging.

5 THEMA'S EN AMBITIES OP 'N RIJ

Duurzaamheid is een manier van denken en doen. Van Meierijstad als samenleving; de gemeente, de inwoners, het bedrijfsleven, de instellingen en organisaties. Wij zien met z'n allen geen andere weg dan de duurzame weg en die bewandelen we samen. Wij geven als gemeente daarbij nadrukkelijk het goede voorbeeld, en willen daarmee eenieder inspireren, enthousiasmeren. Duurzaam gedrag is de norm. De gemeente faciliteert duurzame initiatieven en brengt kennis en kunde bij elkaar. De initiatieven hebben niet alleen een milieuwinst maar zorgen ook voor meer banen en kansen voor iedereen. Zo is Meierijstad in 2050 gezond en circulair in samenwerking met elkaar. We worden daarbij gedreven door duurzame innovatie en maatschappelijke verantwoordelijkheid.

In de interviews en backcastingsessies hebben we met interne en externe partners in beeld gebracht welke ambities en projectrichtingen belangrijk zijn en welke minder belangrijk (zie ook bijlage 1). Omdat niet alles tegelijk kan, hebben we hier een prioritering in aangebracht. In principe zijn alle genoemde acties essentieel om te komen tot een duurzaam Meierijstad. Rekening houden met schaarste van tijd en middelen is echter reëel. Daarnaast helpt focus aanbrengen de aandacht vast te houden. Tijdens een beeldvormende avond van de gemeenteraad zijn prioriteiten gesteld en die zijn in de bijgaande figuur uitgebeeld. De uitvergrote ambities hebben topprioriteit, de overigen tellen ook mee en de ambities ten aanzien van biodiversiteit en bodem-/waterkwaliteit verdienen in de volgende fase van uitwerking van een uitvoeringsprogramma en projecten een nadere specificatie.

Tot slot

In 2050 hebben wij een circulaire, leefbare en verantwoorde samenleving. Circulair zodat we grondstoffen en energie niet meer verspillen en ze van een duurzame bron zijn. Leefbaar zodat onze gemeente groen, biodivers en schoon is, voorbereid op klimaatveranderingen. Verantwoord omdat duurzaam ondernemen in het DNA van ons bedrijfsleven zit.

Om dit te realiseren is een trendbreuk nodig met de lineaire manier van consumeren die we nu hebben. Een trendbreuk kunnen we alleen realiseren door duurzame innovatie, bewustwording en participatie van iedereen. Ontwikkelingen dienen zich aan doordat onze bedrijven, inwoners of onderwijs bewust bekwaam zijn en nieuwe kansen zien. Deze nieuwe ontwikkelingen brengen we verder door onder andere influencer marketing, waarbij invloedrijke personen worden ingezet om de boodschap over te brengen.

Bijlage 1: Totstandkoming van deze visie

Omdat duurzaamheid een zaak is van de hele samenleving, is deze visie opgesteld met inbreng van onze partners. Door middel van **interviews** met ambtenaren van de gemeente, woningcorporaties, projectontwikkelaars, banken, dorpsraden, basisonderwijs, waterschappen, ZLTO, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties zoals Energie Coörporatie Schijndel, stichting Fairtrade en IVN, hebben we positief kritisch gekeken naar wat beter kan als het gaat om duurzaamheid en waar we trots op willen zijn in 2030.

In een **openbare bijeenkomst op 25 juni 2018 in Veghel** konden inwoners, raadsleden en andere geïnteresseerden aangeven welke duurzaamheidsthema's zij het belangrijkste vinden. De volgende thema's kregen prioriteit:

- Bewustwording
- Leefbaarheid
- Duurzaam en maatschappelijk verantwoord bedrijfsleven
- Geen verspilling en restafval
- Gemeente als voorbeeld met nadruk op geen verspilling en restafval en duurzaam inkopen

Op **23 augustus 2018 heeft in Schijndel een backcastingssessie plaatsgevonden** met genodigde stakeholders en ambtenaren. Doel van deze bijeenkomst was om ambities en hoofdrichtingen voor projecten voor de korte termijn te benoemen en die hebben we in het uitvoeringsprogramma opgenomen. Hieronder de uitkomsten van de workshops.

Workshop Klimaatbestendig en biodivers

- In plaats van in 2050 zijn we in 2030 25% significant gestegen op de groenindex (*de hoeveelheid groen (in m2) binnen de bebouwde kom gedeeld door het aantal woningen) Geef hierbij prioriteit aan bomen, dus zoveel mogelijk behoud (ook al staan ze verkeerd) en 80% compensatie.*
- In 2050 zijn we klimaatbestendig voorbereid op de klimaatveranderingen. *Gezien de actualiteit en de prognoses is de verwachting dat we veel eerder maatregelen moeten uitvoeren om wateroverlast, hittestress en droogte het hoofd te bieden. Meierijstad is een van de droogste gebieden in Nederland en kent veel hittestress op bedrijventerreinen en in het centrum van Veghel.*
- Biodiversiteit: ambitie toevoegen en meetbaar? (Nee, gemeente heeft IVOR maar vanuit stakeholders niet benoemd). Niet te meten/monitoren op niveau gemeente. Biodiversiteit is essentieel voor voedselvoorziening.

Workshop circulair en schoon

- In 2050 bestaat in Meierijstad geen (rest)afval en verspilling meer. Al onze materialen en gebouwen komen uit en keren terug in gezonde kringlopen.
- In plaats van in 2050 is onze leefomgeving in 2030 vrij van zwerfafval.
- In 2050 is de mobiliteit in Meierijstad innovatief en schoon. Onze verplaatsingen zijn zonder emissies en gebruik van fossiele brandstof.

Workshop Energie

- In 2030 zijn alle gebouwen in gemeentelijke handen CO_2-neutraal.
- Forse toename duurzame opwek. Nu 3% straks (in 2025) +20%
- Forse reductie energiegebruik bedrijven: nu 35% van het totaal. En reductie in de gebouwde omgeving, in totaal 30% reductie in 2030
- In 2030 is bij onze bedrijven maatschappelijk verantwoord ondernemen de standaard.

Tot slot heeft **in Sint Oedenrode** een **beeldvormende raadsavond plaatsgevonden op 6 september** waarin de raadsleden prioriteiten konden aanbrengen in de ambities. Bij het aanbrengen van de accenten in deze visie is ook nadrukkelijk het onderzoek 'Duurzaamheid en participatie' van de rekenkamercommissie Meierijstad betrokken. Daarin kwam naar voren dat de gemeente meer aandacht moet hebben voor een inhaalslag op gebied van de opwek van duurzame energie en energiebesparing, afval- en grondstoffen beleid, luchtkwaliteit en bodem-/waterkwaliteit in de landbouw. Tijdens de beeldvormende raadsavond kwam dit duidelijk naar voren. De oogst van deze avond was:
Vol inzetten op duurzame opwek van energie, energiereductie en voorkomen van zwerfafval.
De overige ambities golden uiteraard ook en de ambities rond bodem- en waterkwaliteit en biodiversiteit kregen de minste waardering, waarschijnlijk omdat deze ambities vaag zijn en moeilijk meetbaar. Zwerfaval is duidelijk zichtbaar en zichtbaar aan te pakken evenals duurzame energie in de vorm van zonnepanelen en windmolens.

Bijlage 2: Landelijk beleid

Landelijk Klimaatakkoord - Regionale Energie en Klimaat Strategie

Op 10 juli 2018 is dan eindelijk een Voorstel voor hoofdlijnen van het Klimaatakkoord aan minister Wiebes aangeboden. Het gaat nog om afspraken op hoofdlijnen die in de tweede helft van het jaar verder worden uitgewerkt. Het gaat om de volgende hoofdlijnen:

- Transitie naar een CO_2-vrij elektriciteitssysteem door versnelling van de omslag van fossiele bronnen naar hernieuwbare opwekking;
- Wijk voor wijk aan de slag met de transformatie van 7 miljoen huizen en 1 miljoen gebouwen in goed geïsoleerde woningen en gebouwen die we met duurzame warmte verwarmen en waarin we schone elektriciteit gebruiken of zelfs zelf opwekken;
- Transitie naar een circulaire industrie die blijvend internationaal concurreert en waar de uitstoot van broeikasgassen nagenoeg nul is. Elektrificatie, efficiëntie van processen en warmtegebruik en circulair gebruik van grondstoffen zijn de grote thema's. CCS is noodzakelijk als tussenoplossing om de doelen voor 2030 te halen.
- Transitie naar een internationaal concurrerende agrofoodsector die met innovatieve methoden bijdraagt aan een duurzame voedselvoorziening. Emissies van broeikasgassen worden tot een minimum beperkt. CO_2 wordt vastgelegd in bodems en vegetatie.
- Transitie naar zorgeloze mobiliteit, met uitstekende bereikbaarheid, optimale aansluiting tussen modaliteiten, hoge verkeersveiligheid en zonder emissies.

De uitvoering van het Klimaatakkoord begint in 2019. Een deel van de uitwerking van het Klimaatakkoord zal op regionaal niveau plaatsvinden. Op dit moment zijn hiervoor met name de thema's Gebouwde Omgeving en Elektriciteit in beeld. De uitwerking zal plaatsvinden in de vorm van een zogeheten Regionale Energie en Klimaat Strategie REKS) waarvoor landelijk formats worden ontwikkeld (inclusief een vaste rekensystematiek). De REKS-en moeten medio 2019 in concept gereed zijn en eind 2019 definitief worden gemaakt.

Warmtetransitie: route naar een aardgasvrije samenleving

Op grond van de landelijke Energieagenda worden in Nederland inmiddels flinke stappen gezet om te komen tot een aardgasvrije samenleving. De versnelling heeft niet alleen te maken met de landelijke klimaatdoelstellingen, maar ook met de aardgasproblematiek in Groningen. Om nieuwe aardgasaansluitingen zoveel mogelijk te voorkomen, heeft de Eerste Kamer wet Voortgang Energietransitie (VET) aangenomen die op 1 juli 2018 in werking is getreden. Op grond van deze wet gaat een 'nee, tenzij'-regime gelden voor kleinverbruikers (woningen en een deel van het MKB). Gemeenten moeten op grond van de nieuwe wet 'zwaarwegende redenen van algemeen belang' hebben om nieuwe gasaansluitingen mogelijk te maken.
Het zoeken naar een alternatieve warmtevoorziening voor bestaande wijken wordt ook steeds belangrijker. Het rijk stimuleert gemeenten om te starten met proeftuinen voor aardgasvrije bestaande wijken. In de proeftuinen gaan gemeenten samen met gebouweigenaren, woningcorporaties, energieleveranciers en andere bedrijven aan de slag om een alternatieve warmtevoorziening te realiseren. In het Interbestuurlijk Programma is afgesproken dat de

warmtetransitie wordt meegenomen in de REKS-en (zie voorgaande alinea). In 2021 moeten alle Nederlandse gemeenten een planning hebben voor de transitie naar aardgasvrij (warmteplan).

De warmtetransitie is een van de grootste uitdagingen voor de komende periode. Gelukkig staat de gemeente er niet alleen voor. Er wordt gewerkt aan een landelijke ondersteuningsstructuur, inclusief de daarbij horende middelen (procesgeld). Naar verwachting komt hier medio 2019 meer duidelijkheid over.

Energietransitie bij bedrijven

Bedrijven zijn verantwoordelijk voor een groot deel van het energiegebruik. Op grond van wet- en regelgeving zijn veel bedrijven al sinds 1993 verplicht om energiemaatregelen te treffen die binnen vijf jaar worden terug verdiend. Tot voor kort kreeg het naleven van deze verplichting vanuit de overheid echter weinig aandacht. Omdat de energietransitie bij bedrijven achter blijft op de landelijk gemaakte afspraken, gaat dit veranderen. Ruim 100.000 bedrijven moeten jaarlijks zelf gaan rapporteren welke maatregelen ze hebben genomen om energie te besparen. De landelijke overheid draait de bewijslast om in een poging de doelen uit het Energieakkoord te halen.

Klimaatstresstest: werken aan klimaatbestendigheid

Ondanks de wereldwijde inzet op CO_2-reductie, is de verandering van het klimaat niet meer tegen te houden. Dit heeft gevolgen voor de leefomgeving. We moeten rekening houden met hogere temperaturen, nattere winters en extremere weersomstandigheden zoals hevige neerslag. Om de consequenties hiervan in beeld te brengen, voeren gemeenten een klimaatstresstest uit waarmee de knelpunten en kwetsbaarheden in beeld gebracht. Het oplossen en voorkomen van knelpunten zal een integraal onderdeel gaan vormen van ons beleid op het gebied van o.a. water, groen en gezondheid (voorkomen hittestress).

Omgevingswet

Naar verwachting zal op 1 januari 2021 de Omgevingswet in werking treden. In deze wet worden de regels voor de fysieke leefomgeving opgenomen. Het gaat om regels op het gebied van ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. De wet richt zich vooral op het realiseren en behouden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Hoewel de inwerkingtreding pas over enkele jaren is gepland en de uiteindelijke consequenties nog niet helemaal helder zijn, zal de aanloop naar de Omgevingswet zeker gevolgen hebben voor de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid (o.a. definiëren van integrale omgevingskwaliteit).

Circulaire economie

Landelijk wordt steeds meer nadruk gelegd op het begrip ‘circulaire economie’: het sluiten van kringlopen zodat grondstoffen steeds weer opnieuw kunnen worden ingezet voor hoogwaardige producten. De vraag naar producten, grondstoffen en voedsel neemt nog steeds sterk toe en de huidige lineaire economie (maken – verbruiken – weggooien) zorgt voor een uitputting van voorraden en is slecht voor het milieu. Het rijk streeft op basis van het programma ‘Nederland Circulair in 2050’ naar een volledig circulaire economie in 2050. In 2030 moet het gebruik van primaire grondstoffen al met 50% zijn verminderd. Om dit te bereiken is in 2017 door een groot aantal partners het Grondstoffenakkoord getekend. Het beleid van het rijk richt zich op drie sporen:

1. Grondstoffen worden op een hoogwaardige en efficiënte manier ingezet (minder nieuwe grondstoffen toepassen);
2. Er worden meer duurzaam geproduceerde, hernieuwbare en goed beschikbare grondstoffen toegepast (bv. biobased grondstoffen);
3. Er worden nieuwe productiemethodes en producten ontwikkeld en nieuwe manieren van consumeren worden bevorderd (bv. betalen voor gebruik in plaats van bezit), waardoor kringlopen beter te sluiten zijn.

Het streven naar een circulaire samenleving gaat verder dan het regelen van een doelmatige afvalinzameling en het hergebruik van huishoudelijke afvalstromen. Het gaat ook om het gebruik van restwarmte van bedrijven, het stimuleren van de deeleconomie (bv. elektrische deelauto's) en bewustwording, bijvoorbeeld gericht op het tegengaan van voedselverspilling.

Bijlage 3: Lijst van verklaring begrippen

MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
TCO	Total *Cost* of *Ownership*
REKS	Regionale Energie en Klimaat Strategie
VET	Voortgang Energie Transitie
LEE	Lokale Energie Etalage

MEIERIJSTAD

Meierijstad zijn we samen!